Այս ձեւն ունէին ընդհանրապէս նուէրները Պոլիս ալ։ 1775ին՝ Էջմիածնի ջերմ միաբաններէն կաղղուանցի Զաքարիա արքեպիսկոպոս Փոքուզեան կընտրուի պատրիարք Կ. Պոլսի, ու իր Էջմիածնական աններողութիւնը գրգռելով և եւս Մխիթարեանց ու Հ. Մելքայել Զամչեանի քանի մը խարական գրութիւններէն ու բառերէն, իր նախորդաց իմաստուն տոհմասիրութեան հակառակ՝ ձեռք կառնէ և անանդորր տոհմասիրութիւն մը ի գործ կը դնէ ծայրայեղ հակակաթոլիկութիւն մը։ Իրեն այդ անհաշտ ոգիին կը բռնուին ժամանակին Փոքր Ասիացի եպիսկոպոսներն՝ ու ամիրաներն ալ մեծ մասով՝ հալածելով և ատելով կաթոլիկներն ու հալածուելով և ատուելով անոնցմէ. այս ատելութիւնն և ընդոստ անմիութիւնն է՝ որ տեւած է մինչեւ Աբրահամ պատրիարքի օրերն և մերթ անկէ շատ առիները՝ մինչեւ որ բողոքական նոր հաւատած մըն ալ հակառնեայ արեւմուտքէ մը վրայ հասնելով, չջնեց միաբերը բոլորովին ընդդիմման նորութեան մը դէմ, մոռնալով ալ ձեւակերպեալ կաթոլիկութիւնը։

Դարձեալ այս միջոցներուն նշանաւոր է՝ թէ մեծութեամբը թէ վչտակրութեամբը՝ Կարապետ Մանուկ–օղլուն ամասիացի, որուն կենցաղը կը համառօտագրենք հոս և աւելին համար կը դրկենք ընթերցողը 1828ին Փարիզ տպուած Վ. Հ. Կարապետ Մանուկ–Օղլուի, Գիւտ–գիր Թահէր Բալչին և Վ. Եղէր Ալի Բալչի Եռեայս տեսարակին։

Այս Կարապետ Մանուկ–օղլու ծնաւ Ամասիա քաղաքն ազնուական և հարուստ ծնողքէ 1755ին։ Տասն եւեօթ տարեկանին սկսաւ ինքնագլուխ կառավարել իր հօր վաճառական գործերը. քսան երեք տարեկանին՝ վաղ իսկ ամուսնացած՝ անցաւ ի Կ. Պոլիս, ուր ընդունուեցաւ մեծ պատուով և սկսաւ աւելի մեծ գործերու։ Շատ քաջաներու սեղանաւորութիւն ըրաւ, մաս-

1. Ասոնցմէ է նաեւ ծերունի յիշուած Պօղոս Գաբրագոյ Եպիսկոպոսն. որ Պրուսայի առաջնորդեց, Արմաշը վերստին հիմնեց և հացուց մեծկակ աշակերտներ։